

1. אמת ליעקב במדבר פרשת בהעלותך פרק יב פסוק יד

ו.יאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים (יד)
פירש"י ז"ל: ואם אביה הראה לה פנים זועפות הלא תכלם שבעת ימים קל וחומר לשכינה י"ד יום אלא דיו
לבא מן הדין להיות כנדון לפיכך אף בנזיפתו תסגר שבעת ימים עכ"ל. לכאורה למה היה לו להאריך ולבוא
בדין ק"ל וחומר ודיו, ולמה לא אמר לו בפשוטו - תסגר שבעת ימים ואחר תאסף
והנראה לי, דבאמת כתוב לעיל ויאמר אהרן אל משה בי אדוני אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר
חטאנו. ואח"כ כתוב: ויצעק משה אל ד' לאמר קל נא רפא נא לה, הרי שאהרן לא ביקש מחילה מהקב"ה
אלא ממשה, והרי שהיו סבורין שהחטא מכיון שהוא בין אדם לחבירו אין להם רק לבקש מחילה בלבד,
ומכיון שהתפלל משה אל ד' בעדה הרי לך הוכחה ברורה שמחל להם על כבודו. אבל הקדוש ברוך הוא
חפץ להסביר כי גם לשכינה חטאו, ושיסוד בין אדם לחבירו הנהו באשר הנהו צלם אלקים, וכמו שביארתי
לעיל בפרשת נח [ט' פ"ו] גבי רוצח דכתיב: שופך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלקים עשה את
האדם, הרי דאפילו רציחה עצמה אמרה תורה שיסוד האיסור הוא מפני שבצלם אלקים ברא את האדם,
וכיון שכן חטאו לשכינה וצריך להמתין לפחות שבעת ימים. וכן הוא באמת בלשון הרע, שהוא לכאורה בין
אדם לחבירו, ואעפ"כ ארז"ל שהוא ככופר בעיקר. וכן המעלים עיניו מן הצדקה הרי הוא כעובד עכו"ם,
דאי אפשר להפליג בין אדם למקום מבין אדם לחבירו, ודו"ק והבן שזה עיקר גדול
ואחר תאסף.

פירש"י ז"ל: אומר אני כל האסיפות במצורעים על שם שהוא משולח מחוץ למחנה וכשהוא נרפא נאסף
על המחנה וכו'. מלשונו משמע לכאורה שהוא רק בישראל - מפני שהוא משתלח חוץ לג' מחנות. אבל
ממה שכתב רש"י לגבי נעמן במלכים ב' [ה' פ"ו] ז"ל: אסיפה במצורע הוא לשון רפואתו כי בהתרפאותו
הוא נאסף אל תוך בני אדם ובחליו הכל בדילין ממנו עכ"ל, משמע דהוא אפילו אצל אומות העולם, ודו"ק

2 מעין בית השואבה

(י,לה) ויהי בנסע הארץ ויאמר
משה קומה ה' ויפצו אויביך וגו'
ובנחה יאמר וגו'.

ובמסי שבת (קיד): ת"ר ויהי בנסוע הארון
ויאמר משה" פרשה זו עשה לה הקב"ה
סימניות [וברש"י להבדילה מן הסמוכות לה]
מלמעלה ולמטה [בתחלה ובסוף] לומר שאין
זה מקומה [דלאו בהליכות מסעות משתעי
לעיל מינה] וכוי ולמה כתבה כאן כדי להפסיק
בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה, פורענות
שנייה מאי היא (יא,א) ויהי העם כמתאוננים
[וגו' ותבער במ אש ה' ותאכל בקצה
המחנה] פורענות ראשונה (י,לג) וייסעו מהר
ה"י וא"ר חמא ברי חנינא שסרו מאחרי ה',
ע"כ. ופירשו התוסי בשם מדרש ילמדנו שסרו
מאחרי ה' במה שנסעו מהר סיני כתינוק
היוצא מבית הספר שבורח לו והולך לו, כך
היו בורחים מהר סיני דרך שלשת ימים לפי

שלמדו הרבה תורה בסיני, אמר הקב"ה לא
נסמוך פורענות לפורענות, עכ"ד. ויש להבין
ענין ההפסק בין פורענות לפורענות.

והנה המשל של "תינוק הבורח מבית
הספר" למדו חז"ל ממה שיש לדקדק על מה
שאמר הכתוב וייסעו מהר ה"י, שהנה סיבת
קריאת הר סיני בשם "הר ה"י" היתה מחמת
השראת השכינה עליו, ואחר הקמת המשכן
אשר נהיה שם מקום השראת השכינה כבר לא
היה הר סיני "הר ה"י" שכבר נסתלקה משם
השכינה, ולכן הותר העליה עליו כדכתיב
(יט,יג) "במשוך היובל המה יעלו בהר" ודינו
כהר בין ההרים [עי' תענית כה: וביצה ה:],
וא"כ למה נקרא עוד כאן בשם "הר ה"י".
וצריכים לומר שרצו בני ישראל שישאר ההר
בקדושתו - "הר ה"י" - ולא תלך השכינה
עמהם, דוגמת התינוק הבורח מבית הספר
ואינו רוצה שהמלמדו ילך אחריו ללמדו.
אמנם אכתי מוקשה הרי לא מצינו שנענשו
ישראל על יציאתם כתינוק הבורח מבית
הספר, ואיה ה"פורענות"?

ונראה שהתורה מלמדנו להועיל ששייך ענין "פורענות" בלא עונש, כי החטא בעצמו הוא העונש. דוגמא לדבר, הקורא את שמע, ובאמרו "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך" אינו מרגיש בלבו שום אהבה להקב"ה, וא"כ במה נחשב אמירתו, ובהתבוננו על מצבו הרי החטא עצמו שהשמן לבו מלהשתוקק אל קרבת אלקים הוא הפורענות, ואוי לה לאותה בושה שתחת אשר יבער לבו בקרבו באהבת ה' יש לו לב אבן. וכן באמרו בקבלת שבת "בואי בשלום וכוי גם בשמחה ובצהלה" ולא יזכה להרגשת השמחה בקדושת השבת על אף שהרבה בהכנה דרבה לכבוד היום, הרי זה עונש מן השמים.

ו"פורענות" כזו היתה נסיעתם מהר סיני, שברחו כתינוק הבורח מבית הספר, ונעדר מהם הצער על הפרדס מהמקום שקבלו קדושת ישראל ומהמקום שלמדו הרבה תורה (כלשון התוס' הנ"ל), והוא הוא הפורענות והעונש.

עברא דדשא

3

ולעומת זה יש פורענות הבאה על חטא, כגון במתאוננים שבערה בס אש ה' ותאכל בקצה המחנה, שמחמת תרעומתם על הקב"ה והיו מבקשים עלילה לפרוש מאחרי המקום (ספרי פסקא פה והובא ברש"י) בא עליהם עונש התבערה. וכדי לחלק בין ב' סוגי הפורעניות הפסיקה התורה בפרשת ויהי בנסוע, להורות שיש "פורענות" שעצם החטא הוא העונש.

וי"ל עוד שהנה חטא נסיעתם מהר ה' היה ששמחו בהפרדס ממקום קבלת התורה, אבל חטאם של ה"מתאוננים" היה שהיו שרויים בעצבות [כ"אונן" המתאבל על מת], ולא עבדו את ה' בשמחה, וא"כ לא די שברחו מהר ה' בשמחה אלא עוד התאבלו על עבודתם את הקב"ה, וגדול עונם מאד. וזהו הפירוש אמר הקב"ה לא נסמוך פורענות לפורענות, היינו פורענות ראשונה השמחה לברוח מהקב"ה, ופורענות שנייה העצבות בהתהלכם אחרי הקב"ה.

שבועות (ע"ט נחום' ונל"ט), זהו משום שקוראים תוכחה וקללות ולכן עושים הפסקה, אבל פורענות אינה תוכחה וקללות, אלא כתוב בתורה סיפור שכבר עבר, על החטאים של בני ישראל שהיו בימים ההם, לפי סדר המאורעות, ומהו הצורך בהפסקה ביניהם, ולעשות סימניות עם נו"ן הפוכה מכאן ומכאן.

אבל באמת ההפסקה נועדה ללימוד לדורות, להתבוננות בחטא של ויסעו מהר ה', שהרי לא היו צריכים להישאר בהר סיני לעולם, ונאמר להם 'שובו לכם לאהליכם' (ואממנ ה, טו) - להתנהג כפי התורה בחיי היום יום, אלא שהחסרון היה במה שמהרו להסתלק מהר סיני, עם הרגשה שהנה כבר אוחזים אחרי מעמד הר סיני, ויכולים לחזור להתנהגות הרגילה. וכן יש להתבונן בחטא של המתאוננים, דלא רק האספסוף - הערב רב התאוו תאוה, אלא גם לבני ישראל היה איזה שהוא רצון לריבוי גשמיות. ובאה התורה ללמדנו, שאכן יש עניני עולם הזה, ודברים חומריים, אבל צריך לראות שהארון קודש - הרוחניות יהיה סגור ומסוגר, מובדל מכל הגשמיות, ולכן פרשת ויהי בנסוע הארון מגודר עם נו"ן לפניו ונו"ן לאחריה.

בפרשתן כתיב (י, לה-לו) ויהי בנסוע הארון ויאמר משה קומה ה' וגו', ובנחה יאמר שובה ה', ואיתא בגמרא (שם קטו-קטז) פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ולמטה, מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו. ורבן שמעון בן גמליאל אומר

עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה, ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שניה, פורענות שניה מאי היא ויהי העם כמתאוננים' (יב, ט) - שהיו מבקשים עלילה האיך לפרוש מאחרי ה', פורענות ראשונה ויסעו מהר ה' (יג) ואמר רבי חמא ברבי חנינא שסרו מאחרי ה', ופירש רש"י שבתוך שלשה ימים למסעם התאוו האספסוף תאוה להתרעם על הברש כדי למרוד בהקב"ה, ובתוס' פרושו שהיו כתינוק היוצא מבית הספר שבורח לו והולך לו. וכדי שהפרשיות של פורענות לא יהיו סמוכות זו לזו, הכניסו באמצע הפרשה של ארון הקודש - ויהי בנסוע.

וייט להבין, אמאי צריך הפסקה בין קריאת פורענות ראשונה לקריאת פורענות שנייה, והתינוח מה שאמרו חז"ל (מגילה לא): עזרא תיקן להן לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת, כדי שתכלה שנה וקללותיה, והגאונים תיקנו שיפסיקו שבת אחת בין קריאת התוכחות לבין